

Динимизга, азалий урф-одатларимизга, маънавият ва анъаналаримизга зид бўлган майхўрликнинг Мовароуннахр заминига кириб, авж олишидан хукмдорлару миллатнинг кўзи очик зиёлилари ва маърифатпарварлари каттик изтиробга тушишган, бу иллатни кескин коралашган.

Атокли ўзбек давлат арбоби ва шоири Захириддин Мухаммад Бобурнинг 1525 йили имзолаган фармонидан:

«Башар нафси ёмонликка мойил этишдан узок эмас. Куръонда дейилган: «Мен нафсимни окламайман. Чунки нафс, агар Парвардигорнинг Ўзи раҳм килмаса, албатта барча ёмонликларга буюргувчидир». «Бу Аллохнинг фазлу мархамати бўлиб, уни Ўзи хохлаган кишиларга ато этур. Аллох улуг фазлу мархамат сохибидир». Бу сўзларни ифодалашдан ва бу гапларни баён қилишдан гараз шуки, инсонлик такозоси, подшоҳлар расм-русми, подшоҳлик лавозими, мансабдорлар одати бўйича шохдан тортиб сипохийгача гўзал ёшлик кунларида шариат ман қилган баъзи нарсаларга ва айрим ўйин-қулгуларга ружу қилинади. Бир канча вақтдан кейин пушаймонлик кунлари келиб, улар битта-битта тарк қилинар ва чин тавба билан уларга қайтиш эшиги ёпилар эди. Аммо мақсад ва матлабларнинг муҳими ва буюги бўлган ичкиликдан қайтиш тавбаси «хар иш ўз вақтига боғлиқ» пардаси остида беркиниб, юзини кўрсатмас эди, токи бу яхши соатда зўр гайрат билан уруш эҳромини боғлаб, шавкатли Ислом аскарлари ёрдамида кофирларга қарши жангга киришганимизда гайб Илхомчиси ва ҳақиқат Жарчисидан «Иймон келтирганларга вақт келмадимики, қалбларини Аллохнинг зикри ила юмшатсалар» мазмуни эшитилиб, гуноҳ ва саркашлик асбобини илдизидан кўпориб ташлаб, тавба эшикларини тўлиқ жиддият билан қокдик. Тавфик йўлловчиси «Қимқи астойдил эшик қокса, қиради», мазмунига мувофиқ иқбол эшигини очди ва бу урушни нафсга қаршилиқ кўрсатишдан иборат бўлган зўр уруш билан бошлашни буюрди. Алқисса, «Эй Роббим, нафсларимизга зулм қилдик»ни ихлос тилига келтириб, «Сенинг олдинда тавба қилдим ва мен мусулмонларнинг биринчисиман», деган гапни дил лавҳига нақш қилдик. Қўнғил хазинасида маҳфий қолган ичкиликдан қайтиш тавбаси истагини юзага чиқардик...». (тарихдан маълумки, Бобур Мирзо хазратларининг асосий галабалари айни шу майни катагон қилган фармондан сўнг қўлга қиритилган. Яна тарихдан маълумки, теурий подшоҳлардан Хусайн Бойқаро бошқарган мамлакатни айни шу ичкилик қарбод қилган, унинг ўзи мастлигида суюмли ва умидли набираси Мўмин Мирзо қатлига фармон берган).

Хуросон хокони Шохрух Мирзонинг 1440-1441 йилларда шароб тўқишга отлангани хақида:

«Онхазрат (яъни Амир Теурунинг ўғли Шохрух Мирзо) сакқиз юзинчи хижрий йили Хуросон мамлақати салтанати тахтига тайин қилинди. Салтанат харакатида бўлган гўдақлик чоғларидан то жаҳон халифалик тахтига чиқиб қарор топгани шу замонгача унинг олий истаққа интилувчи химматининг кўзда тутган мақсади хамиша ҳақ динни мустаҳкамлаш, пайгамбарлар саййиди Мухаммад алайҳиссалом шариатини қучайтириш бўлиб қелди ҳамда илохий фармонни ижро этишда, айниқса ман этилган ва номуносиб

ишларни йўқотиш ва жиловлаб олишда гоятда жидду жаҳд кўрстатди.

Шу ҳолда мухтасиблик олий мансабига мансуб бўлган шариф кишилар ифтихори Саййид Муртазо Саххоф ва воизлар раҳбари мавлоно Абдужалил ал-Коинийлар арзга етказдилар:

«Онхазратнинг адолати кўмагида бутун мамлакатда мастликни мушқин хатлик охукўз Хитой гўзаллари кўзидан бошқа ерда кўриш душвор ва хуморликни ёрнинг шахло кўзидан бошқа ерда учратиш мумкин эмас бир пайтда шахзодалар Мирзо Муҳаммад Жўкай ва Мирзо Алоуд-Давлаларнинг хумхоналари (шаробга) тўла, уни тўкиб ташлаш уёқда турсин, у ерга етиб боришнинг ўзи ҳам беҳуда ҳаёлдан иборат эди. Ҳазрат Хокони саъид ўз шариф вужуди билан шароб тўкишга отланди, давлат оёғини саодат узангисига кўйиб отга минди ва Дарвозайи Хушдан ташқари чиқиб, Сепалак тарафига, хумхоналар ўрнашган жойга жўнади. Бадахшон лаълию руммоний ёқутнинг рашқини келтирувчи соф шароблар билан тўлатилган хумларни ҳеч ачинишсиз тупрокка тўқдилар. Шариат юқори кўйилганидан мамлакат янгидан раванк олди ва салтанат бу гамхўрлик шарофати билан ўзга бир тароват топди» (Абдураззок Самарқандийнинг «Матлаи саъдайн ва мажмаи баҳрайн» асаридан).

Миллатпарвар зиёлилардан Вадуд Махмуднинг (1898-1976) «Туркистон» газетининг 1923 йил 24 декабрдаги «Туркистонда майхўрлик» мақоласи:

Бўза, май, умуман кайф берадургон ичкиликларнинг зарарли бўлиши тўғрисида сўзлаб ўлтириш ортикчадир. Унинг қандайин захри беомон экани илман собитдир. Яқинда бутун Русия олимларининг Масковда бўлуб ўткан курултойи ақлсизлик – жинниликнинг ичкиликка жуда яқин алоқанда эканини исбот этди.

Бу нарса Туркистоннинг бутун шахар ва кишлокларига ёйилгон. Хатто баъзи зиёлилар ва хотинларига хуррият тарафдори бўлгон кимсалар ўз оилалари билан ҳам «расман» ичишмакка бошлагонлар.

Кўп кишилар бунинг кўп ичилишини билимсизликдан, зарарини тушунмаганликдан келадир, дейдилар. Лекин бу тўғри эмас. Дўхтурлар ҳам тамаки ва «алкагул»нинг зарарини жуда яқин билатуриб, ўзларини шундан торта олмайдилар. Бу, тўғриси, тарбиясизликдан келгондир. Бундай кишилар ўзларини идора эта олмайдилар зотлардир. Бунга ўргангандан кейин кутулиш кийин.

«Туркистон» газетининг ўтган сонларидан бирида Туркистон Халқ комиссарлар шўросининг кўкнори экишни ман қилиб чиқаргон қарори ёзилди. Биз муни кўриб халқни захарлайдилар моддалардан бирини қайтариш ва битириш йўлига қиришилгонини кўруб, жуда севиндик ва олқишладук. Бугун ичкилик тўғрисида ҳам ўз товушимизни халқнинг хомийи ва мураббийи бўлгон юқори ҳукумат доираларига эшиттирмакчимиз. Ичкилик инқилобдан кейин бир неча вақтлар ман қилингон бўлса ҳам, «иктисодий сиёсат» билан яна эски холига қайтди. Самогун ва мусаллас пиширгувчилар билан кураш олиб борилгон бўлса ҳам, ул кўп вақт давом этмади. Шундан кейин яна ривож олиб кетди.

Мана шу курашни тўхтатмаслик керак. Юқори доираларимизнинг, айниқса, бўлис ва кишлок ташкилотларининг ва халқимизни маданий ҳаётга яқинлаштирмак дардида бўлгон ишчиларимизнинг шу масалага жиддийроқ қарамоларини ўтинамиз.

МАЙХҲҮРЛИКНИНГ ЖАЗОСИ

Ҳн тўккизинчи асрнинг бошларида Англияда ичкиликка берилган одамни тавба килдириш учун эгнига ифлос кийимлар кийдириб, бўйнига «арокхўр» деб ёзилган ёрлик осиб, энг малол келадиган ишларни килдиришган.

* * *

Ҳигирманчи асрнинг ўттизинчи йилларида Мексика пойтахти Мехикода кўчада ётган мастни политсия машинасига олиб келиш «маросими»ни кинотасвирчи суратга олган. Агар маст киши биринчи марта кўлга тушган бўлса, филмни факат унинг ўзига кўрсатишган. Иккинчи марта кўлга тушганида унинг кариндош-уруг, таниш-билишларини тўплаб, уларга кўрсатилган. Агар учинчи марта яна маст холда ушланса, киска бу филм пойтахт экранларида хаммага намойиш килинган.

* * *

Буюк Карл замонида (742-814) май ичиб биринчи марта кўлга тушган кишини одамлардан холи килиб камаб кўйишган, иккинчи мартасида халк олдида шарманда килиб жазолашган, учинчи марта шу айб билан ушланганлар катл килинган.

* * *

Кадимги юнонларнинг кулдорлик давлати Спартада кул килинган асирларга май ичириб маст килишар, «бу мастларнинг ахволи ёшларга сабок бўлсин», деган максадда ёшларга намойиш килинар эди.

* * *

Кадимги Хиндистонда май ичмаслик хамма табакалар учун мажбурий бўлган. Ичкилик ичгани фош килинган кимсанинг огзига кумуш, кўргошин ёки мис эритиб куйишар эди.

* * *

Агар хиндистонлик брахман (юкори табакадаги аслзода киши) маст бўлиб колса, унга кайнаб турган шароб, кайнок сув ёки сигир сийдигини то маст ўлгунича зўрлаб ичиришган. Брахманнинг хотини ичкилик ичиб кўйса, хонадондан хайдаб юборилган, пешонасига шиша шаклидаги тамга босилган.

* * *

Будда (милоддан аввалги 2-аср) ва Конфутсий (милоддан аввалги 5-аср) хам ичкилик ичишни катъий ман этишган. Хитой императори Бу Ванг (милоддан олдинги 1200 йиллар) эса бадмастларни ўлимга ҳукм килган. Хозирги пайтда Хитойда автомобилни кайф холда бошқарганлар хам ўлим жазосига ҳукм этилади.

* * *

Рус подшохи Пётр Биринчи ичкилик ичган кишининг бўйнига «ичганлиги учун» деб ўйиб ёзилган огир чўян «медал»ни осиб кўйишга буюрган.

* * *

1874 йили Америка аёллари ичкиликбозликка ва бунинг ўчоги бўлган ковокхоналарга карши исён кўтаришди. Аёллар ковокхоналарни камалга олиб, у ерга ҳеч кимни киргизишмади. Бочка-бочка шаробларни арикка окизишди. Ковокхона эгаларини калтаклаб, бошка фойдалирок касб килишни тавсия этишди. Минглаб ёш болалар майдонларга йигилиб, ичкиликка норозилик билдиришган. Улар: «Оталар, оналар! Сизлардан ўтиниб сўраймиз: ичкиликка карши астойдил курашинг! Бизни маст оталар,

маст оналар калтаклашяпти», деб ёзилган плакатларни кўтариб олишган эди. Ичкиликка карши аёллар ва болаларнинг норозилик исёни Глексборгадан бошланиб, кейинчалик бутун Америкага таркалган эди.